

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق بشر

عنوان:

مطالعه تطبیقی دیدگاه مکتب کاتولیسیم و فقه شیعه، درباره سقط جنین
و جلوگیری از بارداری و پیامدهای حقوق بشری آن

استاد راهنما:

دکتر سیدمحمدقاری سیدفاطمی

استاد مشاور:

دکتر رضا اسلامی

استاد داور:

دکتر حسین غلامی

دانشجو: محمدرضا ولی زاده

زمستان ۱۳۸۹

بررسی حقوق پدیدآوران

تقدیم به :

همسرم، بهترین دوست زندگی‌ام...

دو فرزندم، بهترین همراهان زندگی‌ام...

مادرم بهترین مشوق زندگی‌ام...

عمرشان با عزت.

تقدیر و تشکر:

با سپاس فراوان از استاد راهنمای گرانقدرم، جناب آقای دکتر سیدمحمدقاری سیدفاطمی که با راهنمایی های دلسوزانه شان مرا یاری نمودند.

با قدردانی از استاد مشاور گرامی ام، جناب آقای دکتر رضا اسلامی که با مشاوره های بی دریغشان و ارائه نظرات مفید، مرا یاری رساندند.

همچنین از استاد محترم جناب آقای دکتر حسین غلامی که زحمت داوری این پایان نامه را متقبل شدند، نهایت سپاس را دارم.

چکیده:

با توجه به کیفیت و پیچیدگی بی‌سابقه‌ی شرایط زندگی انسانها در عصر حاضر، رویکرد به امر تنظیم خانواده و جلوگیری از بارداری در بسیاری از کشورها به چشم می‌خورد. همچنین مسأله سقط جنین، که در طول تاریخ حیات بشر در جوامع مختلف وجود داشته، امروزه از مسائل مهم جامعه بشری به شمار می‌آید و در جوامعی که بر آن‌ها قوانین بازدارنده و انعطاف‌ناپذیر حاکم است، رویکرد به سقط‌های مخفیانه و غیر ایمن افزایش یافته و زندگی صدها هزار نفر را به مخاطره می‌اندازد.

دیدگاه رسمی کلیسای کاتولیک و فتوهای رهبران آن، که بر حرمت مطلق جلوگیری از بارداری و سقط جنین مبتنی بوده و فاقد انعطاف لازم می‌باشد، با توجه به شرایط موجود و مقتضیات اجتماعی، اقتصادی، اخلاقی و فرهنگی جوامع بشری در عصر حاضر، علاوه بر این که ظرفیت، پاسخگویی به نیازها و مسائل مورد ابتلای انسان‌های عصر حاضر را ندارد، با معیارها و ارزشهای شناخته‌شده‌ی حقوق بشر امروزی هماهنگ نمی‌باشد و بر اساس این دیدگاه مطلق‌گرا و انعطاف‌ناپذیر، زمینه‌های نقض برخی از مهمترین حقوق انسانی؛ از قبیل حق حیات، حق بر آزادی و انتخاب نحوه‌ی زندگی و نیز حقوق تولید مثلی و حق‌های مرتبط با آن مستقیماً، و احیاناً، بعضی حق‌های جمعی مانند حق بر توسعه و محیط زیست سالم به طور غیر مستقیم، فراهم است.

اما آموزه‌های مکتب فقه شیعه درباره این دو موضوع، به واسطه توجه این مکتب به عرف، مقتضیات و شرایط زمان و مکان و دوری از مطلق‌گرایی، از انعطاف برخوردار بوده و در مقایسه با تعلیمات مکتب کاتولیک با معیارها و ارزشهای مندرج در اسناد بین‌المللی حقوق بشر، از انعطاف بیشتری برخوردار است و در این مکتب زمینه برای تأمین بسیاری از حق‌های بشری از جمله حقوق تولید مثلی و حق‌های ذیربط فراهم‌تر می‌باشد.

فهرست اجمالی مطالب

- فصل اول- کلیات ۱
- مبحث اول) مفاهیم- تعریف واژگان کلیدی ۲
- مبحث دوم) سیر تحول تاریخی ۱۰
- مبحث سوم) مبانی نظری ۲۰
- فصل دوم- مسأله جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک، فقه شیعه و اسناد بین الملل
- حقوق بشر ۲۸
- مبحث اول) ممنوعیت مطلق جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک ۲۹
- مبحث دوم) جلوگیری از بارداری در فقه شیعه- جواز- عدم جواز ۳۸
- مبحث سوم) جلوگیری از بارداری و تنظیم خانواده در اسناد حقوق بین الملل بشر ۴۷
- فصل سوم- سقط جنین در مکتب کلیسای کاتولیک، فقه شیعه و اسناد بین الملل حقوق بشر ۵۴
- مبحث اول) سقط جنین در مکتب کلیسای کاتولیک ۵۵
- مبحث دوم) سقط جنین در فقه شیعه ۶۶
- مبحث سوم) سقط جنین در اسناد حقوق بین الملل بشر ۷۹
- نتیجه گیری

فهرست تفصیلی مطالب

صفحه	عنوان
م-ع	مقدمه
۱	فصل اول- مفاهیم، سیر تحول تاریخی و مبانی نظری
۲	مبحث اول) مفاهیم و مبانی
۲	گفتار اول- تعریف واژگان کلیدی مربوط به سقط جنین
۳	اقسام سقط جنین (پزشکی)
۳	تهدید به سقط
۴	سقط اجتناب ناپذیر
۴	سقط ناقص
۵	سقط کامل
۵	سقط عادتی
۶	جنین زدائی
۷	زیگوت
۷	حیات
۸	حیات عضوی
۸	حیات جسدی
۹	گفتار دوم- تعریف واژگان کلیدی مربوط به جلوگیری از حاملگی

- ۱- جلوگیری از بارداری ۹
- ۲- عزل ۹
- ۳- تنظیم خانواده ۹
- ۴- ولوج روح ۱۱
- حق حیات ۱۱
- حق تأمین اجتماعی ۱۱
- حقوق تولیدمثلی ۱۲
- مبحث دوم) سیر تحول تاریخی ۱۳
- گفتار اول- سقط جنین و جلوگیری از بارداری در عهد باستان ۱۳
- گفتار دوم- سقط جنین در انجیل ۱۷
- گفتار سوم- سقط جنین در متون دینی مسیحی ۱۸
- گفتار چهارم- سقط جنین در تعالیم کلیسای کاتولیک از قرن ۲ تا قرن ۱۹ میلادی ۲۰
- گفتار پنجم- جلوگیری از حاملگی و سقط جنین در اسلام و شیعه ۲۳
- مبحث سوم) مبانی نظری طرفداران حیات و حامیان آزادی زنان ۲۵
- گفتار اول- دیدگاه طرفداران قداست حیات ۲۵
- گفتار دوم- دیدگاه طرفداران حق آزادی و انتخاب ۲۸
- گفتار سوم- نظریه‌ی هویت ناطق ۳۲
- فصل دوم- مسأله جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک، فقه شیعه و اسناد بین المللی
- حقوق بشر ۳۴

- مبحث اول) ممنوعیت مطلق جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک ۳۵
- گفتار اول- جلوگیری از بارداری؛ گناه کبیره ۳۵
- گفتار دوم- دلایل ممنوعیت جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک ۳۷
- گفتار سوم- عقیم سازی در مکتب کلیسای کاتولیک ۳۹
- گفتار چهارم- تنها روش مجاز جلوگیری از بارداری ۴۱
- گفتار پنجم- فقدان اتفاق نظر درباره حرمت جلوگیری از بارداری در مکتب کلیسای کاتولیک ۴۲
- مبحث دوم) جلوگیری از بارداری در فقه شیعه ۴۴
- گفتار اول- جواز جلوگیری از بارداری ۴۴
- گفتار دوم- عدم جواز- قول نادر ۴۶
- گفتار سوم- جواز عقیم سازی در مکتب شیعه ۴۸
- گفتار چهارم- عدم جواز ایجاد حمل یا جنین ناقص ۴۹
- گفتار پنجم- کنترل موالید و تنظیم خانواده ۴۴
- گفتار ششم- راه های کنترل جمعیت ۴۵
- مبحث سوم) جلوگیری از بارداری و تنظیم خانواده در اسناد بین المللی حقوق بشر ۴۷
- گفتار اول- ارتباط میان حقوق تولیدمثلی و سایر حق های مهم بشری ۴۷
- گفتار دوم- حقوق تولیدمثلی در کنوانسیون های بین المللی حقوق بشر ۴۸
- بند الف- کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان ۴۸
- بند ب- کنوانسیون حقوق اشخاص دارای معلولیت ۴۹
- گفتار سوم- حقوق تولیدمثلی در کنوانسیون های منطقه ای حقوق بشر ۵۰

- الف- پروتکل حقوق زن آفریقایی الحاقی به منشور آفریقایی حقوق بشر و خلقها (ژوئیه ۲۰۰۳) ۵۰..
- ب- کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی (۱۹۵۰) ۵۱.....
- گفتار چهارم- حقوق تولیدمثلی در اسناد کنفرانس‌های بین‌المللی سازمان ملل ۵۱.....
- الف- حق تولیدمثل در کنفرانس جمعیت و توسعه سازمان ملل (قاهره) ۵۲.....
- ب- حقوق تولیدمثلی در بیانیه وین و سند کنفرانس پکن ۵۲.....
- فصل سوم- سقط جنین در مکتب کلیسای کاتولیک، فقه شیعه و اسناد بین‌المللی حقوق بشر ۵۴.....
- مبحث اول) سقط جنین در مکتب کلیسای کاتولیک..... ۵۵.....
- گفتار اول- سیر تحول دیدگاه کلیسای کاتولیک درباره سقط جنین..... ۵۵.....
- گفتار دوم- قاعده نتیجه دوگانه (اصل دوگانگی اثر)..... ۶۱.....
- گفتار سوم- کاتولیک‌های حامی سقط درمانی..... ۶۳.....
- مبحث دوم) سقط جنین در فقه شیعه..... ۶۶.....
- گفتار اول- پیشنهادی بحث..... ۶۶.....
- گفتار دوم- نمونه‌هایی از آیات و روایات درباره سقط جنین..... ۶۶.....
- دو نمونه از روایات وارده در باب دیه‌ی جنین.....
- گفتار سوم- سقط جنین در کتب فقه شیعه..... ۶۷.....
- گفتار چهارم- حکم سقط جنین در فقه شیعه..... ۶۸.....
- بند اول- هنگام وجود تراحم میان حق حیات مادر و جنین..... ۶۹.....
- بند دوم- پیش از مرحله حلول روح در جنین..... ۷۰.....
- بند سوم- پس از مرحله حلول روح در جنین..... ۷۱.....

- نظریه اول- عدم جواز سقط جنین ۷۱
- نظریه دوم- جواز سقط جنین ۷۲
- بند چهارم- سقط جنین ناقص الخلقه..... ۷۴
- بند پنجم- سقط جنین به سبب بیماری مادر ۷۵
- بند ششم- سقط جنین ناشی از زنا یا تجاوز به عنف ۷۷
- بند هفتم- سقط جنین برای کنترل جمعیت ۷۷
- مبحث سوم) سقط جنین در اسناد بین الملل حقوق بشر ۷۹
- گفتار اول- سقط جنین در اسناد بین الملل حقوق بشر..... ۷۹
- بند ۱- اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)..... ۷۹
- بند ۲- میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۸۰
- بند ۳- کنوانسیون بین المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید (۱۹۷۳) ۸۰
- بند ۴- کنوانسیون حقوق اشخاص دارای معلولیت (۲۰۰۶)..... ۸۱
- بند ۵- کنوانسیون بین المللی حقوق کودک ۸۲
- بند ۶- کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان..... ۸۳
- گفتار دوم- موضع سازمان ملل متحد درباره سقط جنین ۸۴
- گفتار سوم- سقط جنین در اسناد منطقه ای حقوق بشر ۸۵
- بند ۱- کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر (۱۹۶۹) ۸۵
- بند ۲- منشور آفریقایی حقوق بشر و خلقها (۱۹۸۱)..... ۸۶
- بند ۳- کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی (۱۹۵۰)..... ۸۶

نتیجه گیری ۸۹

منابع

مقدمه

بیان مسأله

موضوع سقط جنین و جلوگیری از بارداری، که در فقه شیعه امامیه و مکتب کلیسای کاتولیک مورد توجه خاصی قرار دارد، نقطه برخورد و بستر تعارض تعدادی از حق‌های بشری مانند حق حیات مادر و جنین، حق آزادی و انتخاب زن، حق زن بر تمامیت جسمی خود حق بر تعیین سرنوشت و ... می باشد.

از سویی، حق بر حیات اساسی ترین حق بشری است که برخورداری از دیگر حق‌های بشری به محترم شمرده شدن و حمایت از این حق بستگی دارد و این حق حیات از نوعی قداست برخوردار است به طوری که عده‌ای آن را ارزش می‌نامند و از سوی دیگر حق آزادی و انتخاب زن برای بارداری و حق او بر تمامیت جسمی خود و مآلاً، حق زن بر دسترسی به سقط جنین بهداشتی و ... از حق‌های مهم بشری است و ارتباط تنگاتنگ با حق تعیین سرنوشت و استقلال فردی دارد که با ممنوعیت مطلق سقط جنین و جلوگیری از بارداری (آن گونه که در مکتب کلیسای کاتولیک بر این ممنوعیت تأکید می گردد) این حقوق مورد نقض قرار می گیرند.

همچنین، ممنوعیت مطلق جلوگیری از بارداری و سقط جنین در موارد حاملگی‌های ناخواسته، علاوه بر این که مادر را با رنج‌های فراوان جسمی و روحی مواجه می سازد و او را از حق پایان دادن به بارداری ناخواسته بنا به ملاحظات بهداشتی، اجتماعی، اقتصادی و ... محروم می کند، گاهی ممکن است حتی موجب نقض برخی از حق‌های بشری عمومی مانند حق بر توسعه و یا حق بر محیط زیست سالم در جوامعی بشود که اجرای برنامه‌های تنظیم خانواده و جلوگیری از ازدیاد جمعیت از سوی کارشناسان مربوطه برای توسعه و رشد اقتصادی و اجتماعی آن جوامع لازم و ضروری تشخیص داده شده است.

در تحقیق حاضر هدف نگارنده بررسی تطبیقی ابعاد مختلف سقط جنین و جلوگیری از بارداری از دیدگاه تعالیم فقه شیعه امامیه و مکتب کلیسای کاتولیک و نتایج و پیامدهای حقوق بشری آن و ارائه پاسخ دقیق و واقع بینانه به دو سؤال این تحقیق می باشد.

سؤال اصلی: آیا دیدگاه های مکتب کلیسای کاتولیک و آموزه های فقه شیعه درباره سقط جنین و جلوگیری از بارداری با معیارهای حقوق بشر و شرایط و مقتضیات اجتماعی، انسانی، اخلاقی و اقتصادی جوامع بشری در هزاره سوم هماهنگی داشته و پاسخگوی نیازها و مشکلات بشر در عصر حاضر می باشد؟

سؤال فرعی: آیا بر اساس تعالیم کلیسای کاتولیک و یا طبق آموزه های فقه شیعه امامیه درباره سقط جنین و جلوگیری از بارداری، حق حیات مادر و جنین، حق آزادی و انتخاب زن برای بارداری، حق بر تمامیت جسمی، حق تعیین سرنوشت و حق های جمعی مثل حق بر توسعه و محیط زیست سالم ... رعایت می گردد؟

فرضیه اصلی: آموزه های فقه شیعه امامیه درباره سقط جنین و جلوگیری از بارداری از انعطاف بیشتری برخوردار و در مقایسه با تعلیمات کلیسای کاتولیک، نسبتاً با معیارهای شناخته شده حقوق بشر هماهنگ تر بوده و فراهم کنندهی زمینه های بیشتری برای تأمین حقوق بشر و قابل انعطاف تر و نسبت به نیازهای بشری و مقتضیات عصر حاضر پاسخگوتر می باشد.

فرضیه فرعی: بر اساس تعلیمات مکتب کلیسای کاتولیک برخی از حقوق بشر از قبیل حق حیات مادر حق آزادی و انتخاب زن، حق تعیین سرنوشت، حق بر تمامیت جسمی و نیز بعضی از حق های جمعی مثل حق بر توسعه و محیط زیست سالم و ... نقض می گردد.

سوابق مربوط:

تاکنون درباره موضوع «سقط جنین و جلوگیری از حاملگی در فقه شیعه و مکتب کلیسای کاتولیک» مطالعه "تطبیقی" به عمل نیامده است. اگرچه درباره هریک به طور جداگانه مقالات و کتابهایی به رشته تحریر درآمده است. به عنوان نمونه:

- انتظاری، ابوالفضل، «بررسی تطبیقی سقط جنین و آثار حقوقی آن»، نشر نگاه، بهار ۸۴.
- طلعتی، محمدهادی «رشد جمعیت و تنظیم خانواده و سقط جنین»، قم بوستان کتاب، ۱۳۸۳.
- سلیمانی، حسین «سقط جنین در مسیحیت» و محسنی، آصف، «سقط جنین در فقه شیعه» و حسینی بهشتی، سیدمحمدحسین، «احکام سقط جنین و نازا کردن» مندرج در «سمینار میان رشته‌ای سقط جنین (بررسی سقط جنین از نظر پزشکی و ...) سازمان سمت، تهران، ۱۳۸۸. و دیگر آثار که در آنها غالباً موضوع سقط جنین و جلوگیری از بارداری از منظر حقوقی، اجتماعی، اخلاقی، جرم‌شناسی و ... مورد بحث قرار گرفته است. لیکن در تحقیق حاضر، حکم این دو موضوع در آموزه های فقه شیعه و تعلیمات کلیسای کاتولیک از نقطه نظر هماهنگی آنها با معیارهای پذیرفته شده در مهم ترین اسناد بین المللی حقوق بشر و نیز، با توجه به ظرفیت پاسخگویی تعالیم این دو مکتب به مسائل نوظهور که امروزه مورد ابتلای جوامع بشری است، مورد بحث قرار گرفته است.

روش تحقیق:

با توجه به ماهیت موضوع، روش تحقیق در این نوشته، کتابخانه‌ای، توصیفی و تحلیلی بوده است و اطلاعات مربوطه به صورت کتابخانه‌ای و مراجعه به مقالات، کتب و اسناد بین المللی حقوق بشر و فتوای پاپ‌ها و فقهای برجسته شیعه جمع آوری شده است.

سازماندهی تحقیق:

نوشته حاضر در سه فصل به شرح زیر تنظیم شده است:

- در فصل اول تحت عنوان کلیات، درباره مفاهیم، تعریف واژگان کلیدی مربوطه و سیر تحول تاریخی و مبانی نظری توضیحاتی ارائه شده است.
- در فصل دوم موضوع «جلوگیری از بارداری» از منظر مهم ترین اسناد بین المللی حقوق بشر، تعالیم فقه شیعه و آموزه های مکتب کلیسای کاتولیک مورد بحث قرار گرفته است.
- در فصل سوم جایگاه موضوع «سقط جنین» در اسناد بین المللی حقوق بشر و تعالیم فقه شیعه و مکتب کلیسای کاتولیک، مورد بحث قرار گرفته و در پایان به عنوان نتیجه گیری تطبیقی، به پیامدهای حقوق بشری دیدگاه های این دو مکتب پرداخته شده است.

فصل اول

مفاهیم،

سیر تحول تاریخی و

مبانی نظری

مبحث اول - مفاهیم و مبانی

مقدمه

لازم است قبل از ورود به بحث ابتدا درباره واژگان کلیدی مربوط به موضوع تحقیق توضیحاتی داده شود:

گفتار اول - تعریف واژگان کلیدی مربوط به سقط

۱- سقط

سقط در لغت به معنای افتادن و معنای شایعی که از آن اراده می شود افتادن و یا انداختن بچه‌ی ناتمام یا مرده از رحم مادر می باشد. واژه سقط در محاورات عامه به دو معنی لازم (افتادن) یا متعدی (انداختن) به کار می رود. این واژه در زبان عربی نیز به دو معنی لازم و متعدی به کار رفته و در اثر کثرت استعمال همراه با واژه «جنین»، در معنی «سقط جنین» غلبه پیدا نموده و در زبان فارسی نیز به این معنی شایع و متداول گردیده است به گونه ای که از آن، همین معنی به ذهن متبادر می گردد. این واژه در کتب فقهی و احادیث و اخبار منقول از ائمه اطهار علیهم السلام به همین معنی به کار رفته است.^۱

۲- جنین

جنین در لغت به معنی هر چیز پوشیده شده‌ای می باشد. فرزند تا وقتی که در رحم مادر قرار دارد جنین نامیده می شود؛ به اعتبار اینکه در شکم مادر پنهان است. به نطفه در مراحل رشد آن، تا زمانی که در شکم مادر قرار دارد اطلاق می گردد. جنین به بچه ای گفته می شود که رحم مادر او را پوشانیده و از دید پنهان است و هنوز متولد نشده است.^۲

بنابراین، هر یک از واژه های «سقط» و «جنین» به تنهایی معنای لغوی و اصطلاحی تقریباً جداگانه دارند. اما واژه مرکب «سقط جنین» در زبان عربی به معنای «افتادن بچه از رحم مادر یا خروج خودبخودی و غیر

^۱ دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، چاپ مؤسسه لغت نامه دهخدا، جلد ۸، تهران، ۱۳۷۱، ص ۱۲۰۶۲. ذیل ماده «سقط»

^۲ همان، ص ۱۲۰۷۱.

ارادی جنین از رحم مادر باردار است. اما در زبان فارسی به هر دو معنی خروج غیر ارادی و خارج کردن ارادی و اختیاری جنین از رحم مادر به کار می رود. به عبارت دیگر، امروزه در زبان فارسی مراد از «سقط جنین» افتادن یا انداختن جنین به بیرون از رحم مادر بدون اینکه دوره حیات او در درون جسم مادر به اتمام رسیده باشد.^۱

۳- حمل

واژه عربی حمل در لغت به معنای حاصل باروری تخمک زن با اسپرم مرد و رشد آن در رحم مادر می باشد. از نقطه نظر پزشکی هم اصطلاح حمل به دوران بعد از هفت ماهگی تا قبل از تولد طفل اطلاق می گردد؛ چنانچه در این مرحله حیات این موجود زنده در رحم مادر خاتمه یابد این عمل سقط حمل نامیده می شود. بنابراین، مفهوم جنین عام تر و گسترده تر از مفهوم حمل است.^۲

اقسام سقط جنین (پزشکی)

انواع سقط جنین بر حسب سیر بالینی، فهرست وار به قرار زیر می باشند:

۱- تهدید به سقط^۳:

در موارد شناخته شده، بیشتر موارد بچه اندازی در سومین یا چهارمین ماه آبستنی رخ می دهد. اولین نشانه‌ی آن خونریزی است که گهگاه با درد توأم می گردد. در هر مرحله از آبستنی نشانه‌های فوق باید مورد توجه قرار گیرد. نخست به این علت که گاهی خونریزی شدت می یابد، دوم اینکه ممکن است علت دیگری داشته باشد که به این حالت اصطلاحاً «تهدید به سقط» گفته

^۱ المعجم البسيط، ج ۱، ذیل ماده «سقط و جنین»

^۲ همان.

^۳ The Threatened Abortion

می شود. که این عارضه ممکن است با استراحت و داروهای آرام بخش بهبودی یابد. غالباً در این مورد هورمون‌ها (مانند پروژسترون) تجویز می گردد.^۱

۲- سقط اجتناب ناپذیر^۲:

سقط جنین اجتناب ناپذیر، به مواردی گفته می شود که کیسه آب در زهدان مادر، پاره شده باشد و یا تخم بارور شده وارد گلوی زهدان گردیده و در آنجا شروع به رشد نموده باشد. نشانه های این حالت، خونریزی مهلبی، دردهای انقباضی و ... می باشد که در معاینات پزشکی علاوه بر علائم آبستنی، باز بودن گلوی زهدان و خروج فرآورده های آبستنی از آن دیده می شود. اگر خونریزی شدید نباشد ممکن است کمی منتظر ماند تا محتویات زهدان، خودبخود و یا با دادن «اکسی توسین» خارج شود ولی در اغلب موارد کورتاژ (روشی معمول برای تخلیه زهدان که تا قبل از هفته هشتم آبستنی، با بیهوش کردن بیمار و یا بی حسی موضعی) انجام می گیرد.^۳

علت تجویز سقط اجتناب ناپذیر، از نقطه نظر پزشکی ادامه خونریزی است. چنانچه خونریزی ادامه داشته باشد دیر یا زود سقط، اجتناب ناپذیر می گردد. در این مرحله جنین چنان کوچک است که نمی تواند به حیات خود ادامه دهد و گردش خون مادر هم، دیگر او را زنده نگه نمی دارد و تنها راه چاره، خاتمه دادن به آبستنی با کمترین خونریزی است.

ضمناً دلایل مجاز بودن سقط اجتناب ناپذیر (یا سقط درمانی) از نظر فقهی عبارتند از: «قاعده لا ضرر»؛ اصل ضرورت (الضروریات تیح المحظورات)؛ اصل اضطرار و دفع افسد به فاسد.... که به تفصیل در فصل سوم تحقیق حاضر بیان گردیده است.

^۱ وینگیت، پیترو و همکاران، دائره المعارف پزشکی، ترجمه سیمین معزی متین و ابوالحسن ندیم، انتشارات ماد (وابسته به نشر مرکز) تهران، چاپ اول، ۱۳۷۳، ص ۱۳.

^۲ Inevitable Abortion

^۳ تیلور، استوارت، «مامایی و پزشکی جنین». ترجمه دکتر محسن اخوان آذری و دیگران. مرکز نشر دانشگاهی. تهران چاپ اول سال ۱۳۶۴. ص ۳۲۲-۳۲۳